BESCHRYVING

VAN HET

FACHINGER

MINERAALWATER

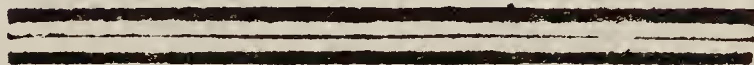
EN DESZELFS

HEILZAAME WERKINGEN,

DOOR

M. G. THILENIUS,

Doctor in de Geneeskunde, Lid van de Keurmentsſche Akademie der Wetenſchappen enz.

Dit Stukje word ten nutte van het Algemeen *gratis* uitgegeven, in *'s Hage*, by J. VAN CLEEF,

MDCCXCI.

Onder de meestnuttige, weldadige rykdommen der natuur behoren zonder tegenſpraak de heilzaame mineraale wateren. Duitschland heeft eene talryke menigte van dezelven, van welken veelen naar verdienste geſchat zyn, doch veelen ook, die het insgelyks en meer dan menige anderen, welken openlyk aangeprezen en geroemd worden, zouden verdienen, nog niet genoeg bekend zyn, nog niet genoeg tot welzyn van den mensch aangewend worden. Onder de laatſten behoort het in veele opzigten voortreflyk Fachinger water, het welk omtrent Dietz aan de Lahn, by het dorp Fachingen, van welke plaats het den naam draagt, ontſpringt. Een waare laafnis en voorbehoedmiddel voor gezonden, en een in menigvuldige gevallen waarlyk nuttig geneesmiddel voor zieken!

Door den onſterflyken Kämpf (*) van deszelfs deugdzaamheid onderrigt, gebruik ik het zedert meer dan vyftien jaaren zeer veel, en door menigvuldige proeven en gelukkige gevolgen geſterkt, kan ik met volle overtuiging en naar waarheid van hetzelve ſpreken. Geen bloote loffpraak egter, maar deszelfs innerlyke hoedanigheid, en rykdom aan heilzaame deelen zullen deszelfs waarde nader bepalen. Ik heb nog geen gelegenheid gehad tot nauwkeurige onderzoeking, en ſcheikundige ontleding van deszelfs beſtaandeelen aan de bron zelve. In

(*) Een vermaard geneesheer, eerst te Dietz en vervolgens te Hanau. — Men heeft van hem eene voortreflyke *verhandeling over de Hypochondrie*, welke ook in het Nederduitsch vertaald is, en waarvan tevens een beknopt uittrekzel in 8vo in het licht gekomen is, by *J. van Cleef*, in 's Hage, 1792.

dit ſtuk neem ik de *diſſertatio inauguralis phyſico medica de aqua ſoteria Fachingenſi, Gieſſæ* 1779, van doctor C. F. Wuth tot een waarborg.

Het Fachinger water welt in elk jaargety, by nat en droog weeder ſterk en in groote en gelyke menigte, in gelyke kragt, een bewys, dat het een waar grondwater is.

Het zet aan de randſteenen der bron eene geele ſlib, welke behoorlyk verkalkt zynde, door den magneet aangetrokken word, derhalven waar yzer bevat.

Het is zeer helder, doorſchynend, geeft ontelbaar veele kleine paerlende lugtblaasjes op, wanneer men het uit eene flesch of kruik in een glas giet, of het uit de bron ſchept, en hier zo, dat het aangezigt er naby gebragt wordende, er door beſproeid word. — Dit is een blyk, dat het veel lugtzuur of vaste lugt bevat. Door nauwkeurige proefneming berekent de heer Wuth honderd en tien kubiekduim lugtzuur op vier pond van dit water. Ik geloof egter, dat het nog ryker aan lugtzuur is.

Het ſmaakt zeer aangenaam, zuuragtig geestig, een weinig zoutagtig, zeer verfrisſchend. Het ſmaakt veel aangenaamer, dan het lang geroemd Seltzer, Schwalheimer en dergelyke wateren.

Men kan hetzelve in wel toegeſtopte en met harst digt gemaakte fleſſchen of kruiken zeer verre verzenden, en het blyft veele jaaren onveranderd. Men heeft het reeds naar Rusland gezonden; doch het geen nog meer van deszelfs duurzaame deugd getuigt, is, dat men het naar de Kaap de goede Hoop en naar Oostindië verzonden, en, tot eene proeve van deszelfs duurzaamheid, van daar weder naar Holland gebragt heeft, zonder dat hetzelve iets aan ſmaak of kragt verloren had.

Het bruischt met alle zuuren.

Het geeft aan het violenfap eene zig langzaam ontwikkelende groene verwe.

Versch gefchept water ploft de fublimaat uit eene wateragtige oplosfing wit, doch van lugtzuuren ontledigd, aan de vrye lugt te voren bloot gefteld Fachinger water, ploft dezelve geel neder.

Melk maakt het dunner, doet ze niet ftremmen.

Aan het lakmoestinctuur geeft het eene roode verwe, welke allengs weder het blaauwe aanneemt.

Het versch uit de bron gefchept, of uit eene welbezorgde kruik gegoten water geeft aan het galnootenpoeder eerst eene roode, vervolgens zwarte verwe; en word met eene veelverwige huid bedekt.

Na eene voorzigtig in het werk geftelde verwaasfeming van ons water, bekwam de heer Wuth uit vier pond, of 48 oncen, aan vaste beftaandeelen:

Anderhalf drachma zuiver alkalisch zout, hetwelk alle proeven hield;
Vyf grein gemeen zout;
Elf grein kalkaarde;
Een grein bitterzout-aarde;
Drie grein felenit;
Drie grein yzer.

Een voortreflyk mengzel, hetwelk hetzelve in de eerfte klasfe der zamengeftelde alkalifche ftaalwaters ftelt!

Dit alles is genoeg voor geneesheeren, om deszelfs werking intezien; maar men is aan het algemeen, hetwelk by zulk eenen nuttigen fchat nog meer belang heeft, en de geneeskragten van de innerlyke hoedanigheid van dit water niet kent, eene meer bepaalde verklaring verfchuldigd van het geen hetzelve er van te verwagten heeft.

Een ieder kent het nut van een ſyn, de vaten gemaklyk doorlopend water uit de dagelykſche ondervinding. Herſtelling van het aanhoudend verlies van vogten, verdunning van de natuurlyke tot dik worden geneigde ſlym, matiging der zoutagtige oliedeelen en bevordering der ontlasting van derzelver onnutte ſtoffen, dezen zyn de eigenſchappen, die het bezit. Maar dit alles en nog veel meer werkt een water, dat met zo veele heilzaame, in veele opzigten nuttige ſtoffen bezwangerd is, als het ſyne Fachinger water. Onder deze ſtoffen munten uit de groote menigte van lugtzuuren, of vaste lugt, en het alkalisch zout. De veerkragtige, geestigzuure hoedanigheid van de eerſte geeft aan hetzelve voornaamlyk den friſchen, verkwikkenden, verkoelenden, aangenaamen ſmaak, waarin zeer weinige mineraalwateren hetzelve evenaren. Deze hoedanigheid voornaamlyk geeft aan hetzelve de byzondere eigenſchap, van ſnel en ligtlyk door de kleinſte buizen des lichaams te dringen; vezelen, zenuwen en vaten werkzaamer te maken tot bevordering van den omloop der vogten; ſpysvertering, alle afſcheidingen en ontlastingen te bevorderen; de levenskragt optewekken, en de verrotting ſterk te weêrſtaan.

Het alkalisch zout geeft aan hetzelve de kragt, om de tegennatuurlyk vermeerderde en verwekte zuuren in de maag en darmen en vogten te veranderen en uitteroeijen; de al te dikke, taai gewordcn, ſtollende vogten te ontbinden en te verdunnen; en, geholpen door den alles doordringenden mineraalgeest, verſtopte vaten te openen, en voor de dierlyke huishouding weder te doen medewerken. Inzonderheid lost het alkalisch zout taaije, ſtollende, de vaten verſtoppende ſlym op, bereid dezelve, om door den ſtoelgang, pis- huid- en baarmoedervaten uit het lichaam gedreven te worden. Het verdunt en ontbind de ſtollende vetdeelen, de al te dikke, traage gal, en maakt de laatſte weder bekwaam tot het werk der ſpysvertering; het geeft aan de te digt en kleverig geworden deelen van het bloedwater, en de lympha de behoorlyke vloeibaarheid weder. Dikwyls verwekt het met de tegennatuurlyk opgehoopte zuuren, in

de eerste wegen tot middenzouten geworden, eenen heilzaamen buikvloed.

De alkalische aarddeelen, hoe weinig ook, vermeerderen deszelfs kragt om zuuren en scherpte opteslurpen, en weg te nemen. In het algemeen behoort de geringe hoeveelheid van aarddeelen tot de voorregten van het Fachinger water.

Het weinig gemeen zout kan insgelyks geen groote werking doen, doch het vermeerdert deszelfs slymverdelende, prikkelende kragt.

Het heeft des te meer werkingkragt van het yzer, welk het bevat. Hoe gering de hoeveelheid van hetzelve by onervarenen in de geneeskunde mag schynen, en zo zeker het in ruuwe yzergestalte geen groote dingen zou doen, zo zeker doet het veel, als een door de lugtzuuren opgelost en zo in ons water bevat en daarmede in het lichaam gebragt fyn yzerzout. Door de vereeniging van deze zeer veerkragtige, alle vaten doordringende hoedanigheid, komt meer yzerstof in het bloed, dan door eenige andere bereiding van hetzelve. Juist deze yzerstof geeft aan het Fachinger water eene grooter waerde, en stelt het in de klasse der in veele gevallen nuttige alkalische staalwaters. By deze oplossende en de scherpte uitroeijende eigenschap, komt tevens, dat het de vezelen en werktuigen versterkt, de vaten bekwaam maakt, om zig van stollende vogten te ontlasten, den omloop der vogten behoorlyk te doen geschieden, en werkt derhalven voortreflyk, is openend en versterkend.

Eene voornaame deugd van het Fachinger water is, dat het met al den rykdom van vaste bestaandeelen, zo gemaklyk weder door de piswegen ontlast word, ook in aanmerklyke hoeveelheid gedronken, de ingewanden minder bezwaart, dan de meeste dergelyke wateren; dus men het, zonder strengen leefregel, lang en zelfs by den maaltyd kan drinken. Alleenlyk dezulken, die

eene zwakke maag hebben, de fpyzen langzaam verteren, moeten noch dit, noch ander mineraalwater, noch anderen drank, zelfs geen wyn over tafel gebruiken, wyl te veel vogt de fpysbuis in de maag te zeer verdunt, de verteringsfappen kragtloos maakt, en de maag hindert, haar werk naar behoren te verrigten.

Alle anderzins gezonde lieden, zittende geleerden en kunstenaars, die tot eenen ftrengeren leefregel vorderende genezing geen tyd kunnen befteden en egter tot verfrisfching van hun lichaam en verdunning hunner vogten gaern een gepast, aangenaam middel willen gebruiken, vinden het in het Fachinger water.

In zwoele zomerhitte, na gebruikte verhittende dranken, of na befchonkenheid is dit water, het zy enkel, of met limonadepoeder, of ook met gekernde melk vermengd, eene zeer verkwikkende en verkoelende laving. Met allerlei wyn, doch inzonderheid met rhynfchenwyn enkel, of ook met een weinig fuiker onder het bruifchen gedronken, verfrischt en herftelt het de kragten der fpieren en zenuwen, door groote warmte of vermoeijingen verflapt geworden, en is het eene waare hartfterking. Die zig zeer en fchielyk wil verfterken, drinke dit water met ouden rhynfchen of bourgonjewyn; doch die zig enkel, maar hartlyk wil laven, met moefelwyn of met bleekert.

Op bovengemelde wyzen gemengd, is het ook een voortreflyk voorbehoedmiddel, wanneer gal- en rotkoortzen en roodeloop heerfchen. —— Des zomers over tafel gedronken, bevordert het den eetlust en de fpysvertering. Het is altyd een regel, zo met dit, als met alle mineraalwateren, het aanftonds na dat het uit de bron gefchept, of uit de flesch of kruik in het glas gefchonken is, te drinken, ten einde de vaste lugt, het beste beftaandeel, niet vervliege en dus verloren ga.

Veelen denken, dat het om het even is, of zy Seltfer, of Schwalheimerwater, in plaats van het Fachinger,

drinken. Geneesheeren weten uit deszelfs bestaandeelen, hoezeer het van beiden verschillende is. Des onkundigen behoef ik slegts te zeggen, dat het Seltser en Schwalheimerwater veel gemeen zout, doch het Fachinger zeer weinig bevat, en om die reden ligter, fyner, meer dorst lesschende, en aangenaamer is; dat het Fachinger water yzer bevat, welk in het Seltser niet gevonden word, en om die reden meer versterkend is. Uit al het gezegde blykt de gelukkige menging in dit water.

Maar genoeg van de voortreflyke werkingen van het Fachinger water in het algemeen. Ik zal nu ook uit juiste gevolgen, getrokken uit deszelfs hoedanigheid, uit geneesheeren, en uit eigen menigvuldige ondervindingen aantonen, in welke beginnende en reeds gevormde ziekten hetzelve met nut kan gebruikt worden.

Het is zeer heilzaam in langdurige of dikwyls wederkomende rheumaticke en katharrale toevallen, of in de rheumatiek katharrale gesteldheid, daaruit ligt ontstaande hoofd- hals- tand- en ledenpyn, verstopte en vloeijende verkoudheden. De lugt of damp uit eene even geopende flesch of kruik, na dat men dezelve geschud heeft, in den neus opgehaald, opent zeer wel de slymklieren van denzelven. In duizeligheid, oorruischen, in zoverre deze ongemakken uit stremmingen in de ingewanden des buiks ontstaan. In slymige engborstigheid, slymhoest, het zy dezelve zyne zitplaats in de long of in de maag hebbe; -- in de reeds kenbaare slymige longziekte. Doch niet in den hoest, die uit knoesten en merklyke veretteringen der longen ontstaat. Ik houde in het laatste geval alle mineraalwateren voor zeer nadelig. Vaste lugt en looggzouten zyn dan veel te prikkelende.

Het is van zeer groote kragt in veelerlei maagkwaalen, als: zoode, drukking der maag, maagkramp, oprisping, braking, buikpyn, buikvloed van zuur en slym, van slappe, de spysvertering vertragende gal. Alsdan neemt het ook zeer wél de hardlyvigheid weg. --- In de geel-

zugt. Meestendeels zyn verſtoppingen in de ingewanden des onderbuiks, daaruit ontſtaande kramp, ſlymige verſtopping der galbuizen de oorzaak. Doch ook waar duidlyk galſteenen in de galblaas de oorzaak waren in eene hevige geelzugt, die in 14 maanden agtmaal wederkwam, deden Fachinger water en extract van ſchel- of goudkruid den voortreflykſten dienst, en bragten eene duurzaame genezing te wege.

Het Fachinger water werkt ook kragtig tot oplosſing, verdunning en beweeglykmaking van ſlymige, zwartgallige verſtoptheden en infarkten in de ingewanden des buiks; — in ophopingen van bloed in de ſpeenaderlyke vaten, daaruit voordkomende vergadering van vogten naar de borst en het hoofd, hartkloppingen, met een woord in menigerlei toevallen, die men dagelyks onder den naam van ſpeenaderlyke kwaalen hoort. Deze in uitgezette vaten liggende bloedſtollingen, als zy nog geneeslyk zyn, en niet reeds tot vaste polypen geworden zyn, kan men alleenlyk door zagt oplosſende, verkoelende, de vaten werkzaam makende middelen enz. bedwingen, maar men mag dezelven met geen verhittende, afdryvende middelen aantasten. — Aambeijen, die te voren gevloeid hebbende, nu zedert kort met ongemakken geſtremd zyn, brengt het Fachinger water, met bourgonje wyn gedronken, dikwyls ſpoedig weêr aan den gang. Ook is het dan zeer voortreflyk in klysteeren. Zo brengt het ook de ongeregelde, geſtremde maandelykſche zuivering weder in orde, doordien het de hinderpaalen wegneemt, en hier kan men het ook met voordeel in de ſchaamdeelen ſpuiten. Veele vrouwen, die op de tydſtip der maandlykſche zuivering aan inwendige kramp, buikpyn, braking en flaauwten leden, zyn door het Fachinger water ganschlyk van deze zeer onaangenaame plaagen bevryd geworden.

In hypochondrie en opſtygingen, zo bekende en gemeen geworden kwaalen, voornaamlyk uit de infarkten en veelerlei ſcherpten ontſtaande, doet ons water uitſtekende diensten. In veele gevallen van dien aart is het

noodwendig veel te drinken, maar gemeen water, Selt-ſer- Schwalheimer-water vallen voor de dikwerf zwakke maag, en aandoenlyke zenuwen te zwaar, verſtoppen, zetten op; het Fachinger water, gelyk ik uit veele voorbeelden weet, bekomt hun wél. Verſcheiden, die zig aan myne bezorging hebben toevertrouwd, drinken het geheele jaar door, des morgens, eenige glazen, en 's namiddags voor den dorst, daarvan, en bevinden zig bevryd van kwaalen, die zy te voren hadden. Veelen van deze lyders veroorzaakt de zo zeer geliefde koffy des morgens benauwdheid en ongerustheid, en evenwel kunnen zy dezelve niet laten varen, om dat zy hun zo zeer behaagt, het gemoed opruimt, open lyf maakt. Dezen hebben aan ons water een heerlyk middel, om die ongerustheid der zenuwen en des bloeds te ſtillen, en den goeddoenden morgendrank, de koffy, te behouden.

Het is zeer heilzaam en van eene goede werking in moeilyk wateren, in opſtopping van het water door verſlapping der blaas en door ſlym; tegen gruis en kleine ſteenen in de nieren en de pisblaas, en byaldien het alleen te zwak mogt zyn, in het laatſte geval, om grover masſas van deze ſtof los te maken, behoeft men ſlegts nog anderhalf of twee drachmen mineraal alkali in eene kruik van dit water te gebruiken, en men zal zyn oogmerk beter bereiken.

Even zo heilzaam werkende is het in langdurige rheumatismen; in het oplosſen en verſtrooijen der jigtſtof, en in het uitdryven van dezelve door den pisweg. De pis van zulke lyders vertoont dan op den grond een ſterk wit of roodagtig zetzel, dikwyls dryven er veele naar draaden en vlokken gelykende deelen in; doch eigenlyk is het alleen van kragt in de vliegende jigt, tot verandering der jigtige geſteldheid, niet tegen vastzittende, verſteende, vaste klompen vormende jigtſtof. Lieden, die tot jigt genegen zyn, moesten het een en meer jaaren dagelyks drinken en zy zouden den jigtmakenden Lentor geheel verhoeden en verdelgen.

Het is uitſtekend tegen allerhande ſchurſtagtigen, gemeenlyk zogenoemden ſcorbutieken uitſlag en ſchurſtigheid der huid, welker bron meestendeels in het gebrek aan behoorlyke bewerking en zuivering der vogten ligt.

In alle gevallen, waarin bleekheid, gezwollen aanzien, verſlyming der vogten en bleekzugt te kennen geeft, eenen toeſtand, waarin de natuur dikwyls ſlymaambeijen door den aars en de blaas, witten vloed, langdurige ontlasting uit den neus en de long onder den ſchyn van katarrhen geeft, doch ook door aanhoudenden, menigvuldigen afgang langzaam kragtloos maakt, is het Fachinger water nuttig, gelyk mede tot vermindering van het bovenmatig vet worden. Al deze gebreken hebben gemeenlyk tot oorzaak ſlappe vezelen, ſlapheid van de werktuigen der ſpysvertering, ophopingen van ſlym in de darmen, zwakheid van het klierenſtelzel en plaatslyke zwakheid, en het Fachinger water is er zeer dienstig tegen.

De zagtſte weg, die de huishouding des lichaams het minste ſtoort, om waterzugtigen van hunnen last te bevryden, is ſterke pisvloed, en de lyder moet, tegen de oude door geneesheeren verkeerdlyk gemaakte wet, veel drinken, wanneer het ſtremmend water zal geloosd worden. In zommige gevallen, waarin andere door my geraden dranken, en zogenoemde algemeene geneesmiddelen niet doordrongen, baande het Fachinger water den weg tot genezing.

In gal- en rotkoortzen met wynſteenroom, of zuur wezenlyk wynſteenzout gemengd en onder het bruiſchen gedronken, is het niet alleen een der beste dranken, maar ook een der heilzaamſten tot de oplosſing der ziekteſtof nodige artzeny, dryft dezelve uit zonder te verzwakken. In zenuwkoortzen met ouden rhynſchen wyn gedronken, ondervind men deszelfs ongemeen weldoende kragt.

Voor kraamvrouwen is het des zomers ook een lavende drank, om haare vogten te verfrischen, de vaten der

baarmoeder te zuiveren en het lichaam te verſterken. Alleenlyk moet eerst het żog gekomen, en de tyd van den ſterkſten bloedvloed voorby zyn.

Het is ook zeer nuttig en van eene goede werking voor ziekten der kinderen. Zy drinken het gaern, en men heeft een toevlugtmiddel, wanneer zy, gelyk maar al te dikwyls het geval is, weigeren, andere geneesmiddelen te nemen. Het werkt ongemeen heilzaam by alle dikbuikigen; by allen, die verſlymde maagen, darmen, verſtopte darmſcheilsklieren hebben; in de tering, engelſche ziekte, koude klieren, maag- en kinkhoest, tegen opſtopping van het water, en tegen wormen. Ik heb een kind door koude klysteeren uit Fachinger water van de maden verlost, welker verbazende menigte door geen ander middel had kunnen uitgeroeid worden. Men moet te dien einde uit de even geopende kruik de klysteerſpuit vullen, ten einde zo veel vaste lugt als mogelyk is in den aarsdarm te brengen.

Verder is het van goede werking in de geelzugt, die by kinderen veeltyds uit verſlyming der galbuis ontſtaat, tegen ſnydingen in den buik, braking, kramptrekkingen van zuure ſlym, tegen zogſchurft, hoofdzeer enz. Ook in de kinderpokjes, voornaamlyk in de etterkoorts by goedaartigen; doch veel meer helpt het de zickteſtof byzonder bewerken en uitdryven. In kinderpokjes met rotkoortzen verzeld, mengt men het met gekernde melk, met zuur wezenlyk wynſteenzout en ſuiker; in kinderpokjes met zenuwkoorts en groote zwakheid verzeld, met besten bleekert, ouden rhynſchen of bourgonjewyn.

Niemand behoorde, zonder voorbereiding, ſterker ſtaalwaters, als Pirmont- Drieburger- Schwabacher-water, te drinken. Hierin ligt dikwyls enkel het geheel gebrek, dat deze wateren menig eenen niet wél bekomen, ſtremmen, opzetten, benauwen, niet door willen, dat men zyne kwaalen verergerd voelt. Onder de voorbereidingsmiddelen verdient het Fachinger water eene voornaame plaats. Men gewent de maag daar door aan het

drinken van mineraalwateren; men verdunt de taaije, verhinderende ſtof, lost dezelve op, maakt ze bekwaam, om gemaklyker ontlast te worden, baant voor de anderen den weg, om derzelver geheele kragt te oefenen.

In Ems, alwaar honderden jaarlyks genezing zoeken en vinden, alwaar ik ze zelf vond, ontbreekt het aan zuiver, wélſmakend, koud, dorstlesſchend water. Daartegen heeft men het Fachinger water, hetwelk zo ongemeen wel voegt by de Emſer alkaliſche wateren, voor een geringen prys te bekomen is, en de bovengemelde gebreken vergoed. Van een byzonder gebruik is het ook, wanneer door de warme Emſer wateren koortzen, tot waare criſis van verouderde kwaalen, verwekt zyn.

Het ſpreekt van zelf, dat men by alle geprezen eigenſchappen het Fachinger, even als alle andere mineraalwateren, naar bevinding en noodwendigheid met andere tot het oogmerk dienstige geneesmiddelen moet onderſteunen. De eigendomlyke werkingen van hetzelve behouden niettemin haare waarde.

Ik heb dikwyls van het aangenaam, voordelig drinken van het Fachinger water, met witten rhynſchen wyn gemengd, geſproken. Ik agt het nodig, hier een woord bytevoegen over een zeker verſchynzel en eenige daaruit getrokken valſche gevolgen. Fachinger water met witten wyn gemengd, neemt, na dat men het eenigen tyd heeft laten ſtaan, eene violet zwartagtige verwe aan. De onkundige, in de geneeskunde onervarene, houd dit voor eene nadelige eigenſchap, en zy is niets minder. Het geheele verſchynzel berust op de zwavellugt van den witten wyn. Doordien na bygevoegden wyn het lugtzuur zig ontwikkelt en vervliegt, laat dezelve het yzer, welk het water bevat, varen. Het wynzuur vereenigt zig nu met het mineraal alkali, de zwavel met het yzer, en uit de laatſte vereeniging ontſtaat dan de violet zwartagtige verwe.

Wanneer men in een mengzel van witten wyn en ge-

disteleerd water een weinig yzervitriool oplost, hetwelk geen verwverandering maakt, doch er dan een weinig drooge mineraal alkali bydoet, ziet men na verloop van weinige minuuten dezelfde verschyning.

Schwalbacher water met witten wyn gemengd, doet dezelfde werking, gelyk alle mineraalwateren met vrye mineraal alkali en yzer bezwangerd, zouden doen, en niemand houd dezelven om die reden voor algemeen nadelig.

Ten besluite dezer korte beschryving van het Fachinger water, moet ik nog melden, dat men het nu beter verzorgd en bewaard zal bekomen, dan te voren, naardien de vorstlyke Oranje-Nassausche rentkamer in Dillenburg haare aandagt er meer op gevestigd, en den uitvoer en de bezorging aan den yverigen koopman, den heer A. T. Pilgrim in Dietz aan de Lahn, niet verre van Fachingen, overgelaten heeft, gelyk blykt uit het volgend gedrukt berigt:

Ten einde op verlangen van het algemeen, het Fachinger mineraalwater, hetwelk tot genezing en gewoonen drank zo zeer gezogt word, op alle tyden des jaars, zonder eenige vertraging, behoorlyk bezorgd worde; heeft men aldaar niet alleen een zeer ruim magazyn doen aanleggen, maar ook tot bewaring van dit water voor alle bederf, en onderscheiding van andere wateren, den nassauschen leeuw met het omschrift: Oranien-Nassau, en het byschrift: Fachingen P., op welgebakken kruiken doen zetten, op welken, wanneer dezelven wél gevuld, toegestopt en met harst verzorgd zyn, het vorstlyk zegel met den leeuw en het omschrift: Fachinger mineralwasser, gedrukt word. De tegenwoordige bronadmodiateur, en koopman A. T. Pilgrim in Dietz, zal onder de firma: Fachinger bronadmodiatie te Dietz, een ieder daarmede gerieven, aan wien men zig derhalven onder gemelde firma vertrouwlyk kan adresseren. Dillenburg den 4 Jan. 1791.

Vorstlyke Oranje-Nassausche rentkamer aldaar.

Gemelde Heer A. T. PILGRIM zal ook voor magazynen in verafgelegen plaatzen zorgen. Dus heeft hy er reeds, en is dit water te bekomen by de Heeren *Emmanuel Müller* en *J. H. Bär en Zoon* te Frankfort aan den Main; by de Heeren *Gſell* en Comp. te Heilbron; *Wilhelm Nathan* te Ments; *Dieterik de Lorenzi en Zoon* te Bingen; *Tillmann Joſeph Pfaffrath*, en *Willem Joſeph Kamphauſen* te Keulen; *Johann von der Herberg* en *Peters* te Creyfeld; *Hendrik Schakel*, en *Jan Jacob Claaſen* te Amſterdam.

De ligging van Fachingen aan de Lahn bevordert de vervoering van het water langs den Rhyn, de Main enz. ongemeen, en maakt die ook minder kostbaar; hetwelk voor het algemeen in veele oorden een aanmerklyk voordeel is.